1939 ий
30
НОЯБРЬ
№ 104 (603)
Акше 5 ыр.

10-шо ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Горком орган

С. М. КИРОВЫМ ШАРНЫМАШ

1934 ийыште I декабрьыште С. М. Кировын шокшо шӱмжӧ кырмым чарныш. Подлый контрреволюционный троцкистско - зиновьевско-бухаринский бандын предательский кидше дене боевой постеш большевистский партийын выдающийся деятельже, лӱддымӧ, пламенный революционер, великий Сталинын другшо да верный соратникше колыш.

С. М. Киров шкенжын чыла волгыдо илышыжым калыклан пуэн, коммунизмын пашажлан пуэн. Сибирьыште, Владикавказыште, Астраханьыште, Бакуште, Ленинградыште—подпольный пашаште, гражданский войнан фронтлаштыже, азербайджанский, а тулеч вараже ленинградский партийный организаций дене вуйлатыме ийлаште, ВКП(б) ЦК секретарь постышто—Киров йолташ кеч кунамат да кеч куштат мужественный, несгибаемый большевик ыле, ленинизм деч партийын да тудын ленинско - сталинский Центральный Комитетшын линийже деч чыла тӱрлӧ корангмаш ваштареш непримиримый борец ыле.

Калыкын подлинный эргыже Киров калык-шамыч дене моткоч пеҥгыде кылым кучен. Тудым Закавказьен калыкше-шамыч, бакинский пашазе-шамыч, Йошкар Армийын боецше-шамыч, Ленинградын пролетарийже-шамыч беспредельно йӧратеныт. Тудо чумыр партийын, великий Советский Союзысо чыла шемер-шамычын йӧратымыже ыле.

С. М. Киров чынак калык трибун ыле. Тудын тул гай шомакше-шамыч шемер-шамычын тушманыштым шӱтен пуреныт. Тудын тул гай шомакше-шамыч пашазын, кресаньыкын да интеллигенцийын шӱмешышт, нунын пролетарский революцийын сеҥымашыже верч, социализм строительствын сеҥымашыже верч кучедалмаштышт тулым чӱктеныт. Кировын страстный речьлаштыже коммунизм торжествовалтмылан пеҥгыде ӱшанымаш йоҥген.

Тушман-шамыч дек непримиримый, калыкым шокшын йӧратыше, йолташ-шамыч дек чуткий, скромный, морально безупречный, илышым йӧратыше С. М. Киров большевикын яркий да целый фигурыжым представлятлен, тудын илышыже тичмашын да пӱтынек партийлан, революцийлан пуалтын ыле. Тудо ленинско-сталинский типан политический деятель ыле.

Кировым тыгайым шинченыт партий да масса. Тыгай тудо шарнымашеш, шышт, чыла тӱнясе шемер-шамычын шӱмешышт, курымлан кодеш.

Шем пуштедыше-шамыч заслуженный карым нумалыныт. Коммунист-шамыч да масса Кировым пуштмылан партий да тудын Центральный Комитетше йыр, трудовой человечествын великий вождьшо да учительже—Сталин йолташ йыр эше чакырак сплотитлалтме дене вашмутым пуэн.

Сталинский прозорливость дене вооружитлалтше партий, мемнан тылышке иностранный эл-шамычын колтылмо вредитель, диверсант, шпион, террорист-шамычын осалым ыштыш шонымашышт деч великий Советский Союзым аралаш кажне большевикым да шемерым ӱжмыжӧ дене революционный бдительностьын знамяжым кӱшкӧ нӧлталын. Революционный бдительность—Советский элысе кажне большевикын, кажне гражданинын обязанностьшо!

Иностранный разведка-шамычын коварный агентышт, международный капиталын наймитышт, троцкистско - бухаринский да буржуазно-националистический бандит-шамыч мучашыш шумеш разоблачитлыме улыт. Партий шпион ден диверсант-шамычын пачемыш пыжашыштым шалатен, священный советский мландым шакше тушман-шамыч деч эрыктен. Партий эше утларак виян да сеҥаш лийдыме лийын.

ВКП(б)-ын генеральный линийже, кудым илышыш пуртышаш верч мондыдымо Киров йолташ кучедалын, решающий сеҥымаш-шамычым ыштен.

С. М. Кировым подло пуштмаш деч вара эртыше пятилетий поян историче-ский содержаний дене темын ыле. Кокымшо сталинский пятилеткым сеҥымаш дене завершитлен, Советский эл кумышо сталинский пятилеткын грандиозный планжым успешно шуктен шога. Социалистический государствын куатше, тудын международный весше кушкын.

Партий да СССР-ын калыкше-шамыч нунын ончылан ВКП(б)-ын XVIII-ше с'ездшын шындыме великий исторический задачыжым—бесклассовый социалистический обществым ыштымашым завершитлыме да социализм гыч коммунизмыш постепенно вончымо задачым шуктен шогат.

Киров нерген шарнымаш, Ленинын—Сталинын бессмертный пашашт верч тудын нойыде кучедалме волгыдо примерже Советский элын калыкше-шамычым у да у сеҥымаш - шамычыш ...

Сергей Миронович Киров ВКП(б) XVII с'ездыште.

ФИНЛЯНДСКИЙ ВОЕНЩИНЫН НАГЛЫЙ ПРОВОКАЦИЙЖЕ

Ленинград, 26 ноябрь. (ТАСС). Ленинградский округ штабын увертарымыже почеш, 26 ноябрьыште 15 час 45 минутышто Майнила дечик километрлан северо - западышкыла расположитлалтше мемнан войска ӱмбаке финляндский территорий гыч артиллерий дене кенета лӱйкаленыт. Финн-шамыч чылаже орудий дене 7 гана лӱйыт. З красноармеец да 1 младший командир колен, 7 красноармеец, ик младший командир да ик младший лейтенант сусырген. Верыште расследоватлашлан округ штаб Первый отделын начальникшым полковник Тихомировым колтымо. Провокаций финн-шамычын артналеты штым ыштыме районышто расположитлалтше частьлаште пеш кугу возмущенийым луктын.

СОВЕТСКИЙ ВОЙСКА-ШАМЫЧЫМ ФИНЛЯНДСКИЙ ВОИНСКИЙ ЧАСТЬ-ШАМЫЧЫН ПРОВОКАЦИОННЫЙ ЛӰЙКАЛЫМЫШТ ШОТЫШТО СОВЕТСКИЙ ПРАВИТЕЛЬСТВЫН НОТЫЖО

26 ноябрьыште, кастене, СССР Иностранный Паша Калык Комиссар В. М. Молотов йолташ Финляндийын посланникше г-н Ирие-Коскиненым приниматлен да тудлан советский войска-шамычым Карельский перешейкыште сосредоточитлыме финляндский воинский часть-шамычын провокационный лӱйкалымышт шотышто СССР правительствын нотыжым вручитлен.

Нотым приниматлышыжла г. Ирие-Коскинен заявитлен, что тудо тунамак шкенжын правительствыже дене сноситлалтеш да вашмутым пуа.

Ӱлнӧ нотын текстше ончыкталтеш.

„Господин посланник!

Йошкар Армий генеральный штабын увертарымыже почеш, таче, 26 ноябрьыште 15 час 45 минутышто Финляндийын границыже дене Майнила села воктен Карельский перешейкыште расположитлалтше мемнан войска-шамычым финский территорий гыч кенета артиллерий дене лӱйкаленыт. Чылаже 7 гана орудий дене лӱймӧ, тудын результатышт ...

... да ик младший командирым пуштмо, 7 рядовойым да кокыт командный состав гыч сусыртымо. Советский войска-шамыч провокаций-лан поддаватлалташ огыл строгий приказанийым иметлен, ваштареш лӱйкален огытыл.

Советский Правительство, тидын нерген Тендам палыктарен, тыге каласаш кӱлешлан шотла, что тудо г. Таннер да Паасикиви дене шукерте огыл лийше переговор годымак Ленинград воктен самой граница деран шуко регулярный финляндский войска-шамычым чумырымаш дене лийше опасность нерген ончыктен ыле. Ынде, советский войска-шамычым финляндский территорий гыч артиллерий дене провокационный лӱйкалымаш фактлан лийын, Советский Правительство Ленинград воктен финляндский войска-шамычым чумырымаш Ленинградлан угрозым ышта гына веле огыл, но чынжым уже советский войска-шамыч ӱмбак нападенийым ыштымашке да жертвышке кондышо, СССР ваштареш ыштыме враждебный акт лийын шога манын, констатироватлаш вынужден.

Советский Правительство, але финляндский командованийын начар вуйлатыме, финляндский армийын частьше-шамыч могырым нападатлыме тиде возмутительный актым ылыжташ огеш шоно.

Но тудо ончыкыжым тыгай возмутительный факт-шамыч ыныште лий манын, тырша.

Тидлан лийын Советский Правительство, лийше случай шотышто, решительный протестым заявитлен, финляндский правительствылан жапым шуйыде шке войскаже - шамычым Карельский перешейкыште граница деч 20—25 километрлан умбакырак нангаяш, да тидын дене умбакыжым провокаций-шамычын лийын кертмашыжым кораҥдаш предлагатла.

Господин посланник, Тендан дек ыштыме пагален ӱшандарымашым приниматлыза.

СССР Иностранный паша Калык Комиссар
В. МОЛОТОВ."

1939 ий 26 ноябрь.

БОЛЬШЕВИСТСКИЙ КАДР-ШАМЫЧЫН ВОСПИТАТЕЛЬЖЕ

Сергей Миронович Кировын пеш кумда революционный деятельностьыштыжо партийын эн шергакан капиталжым—кадр - шамычым создатлымаш да воспитатлымаш ик эн чапле страница ыле. Ленинград

С. М. Киров, Л. М. Каганович, И. В. Сталин да А. И. Микоян йолташ-шамыч физкультурник-шамычын парадыште гыч (1932 ий) пӧртылыт.

кеч кунамат большевистский кадр-шамычын кузницаже ыле. Царизм ваштарещ, буржуазий ваштареш кучедалме ийлаште Ленин ден Сталинын руководитлымышт дене тыште пролетариатын боевой кадрже-шамыч шымдалтыныт.

Киров петербургский пашазе-шамычын боевой традицийыштым шукемден да свято арален. Ленинградыште Сергей Мироновичын ыштымыже первый ийлаштак партийный организацийын чыла звеналаныже латкум тӱжем утла коммунист-шамычым выдвигатлыме.

Киров советский, хозяйственный да партийный пашаенг-шамычын кадрыштым партийын пашажлан, социализмын пашажлан шкеныштым пӱтынек пуаш туныктен. Кеч могай форма дене койшо самоуспокоенностьым решительно да чаманыде бичеватлен, тудо партийын пашаже верч тревогын благородный чувствешыже нуным воспитыватлен. „Успокаитлалтмаш большевистский пашаште эн опасный тушман",—нойыде ойлен Киров да чыла пашаенг-шамыч деч, эн ондак руководитель-шамыч деч, творчески чарныде йӱлымашым требоватлен. „Южо,—ойлен Киров,—тыге шонен кертеш: мый шкемым „спокойно чувствоватлем„ гын, варамо тыште уда? Вет тиде саботаж огыл, разгильдяйство огыл, лодырничество огыл. Уке, успокаитлалтмаш большевиклан огеш йӧрӧ. Большевик-шамычын сенгымашым ыштымын секретше теве мошто: нуно внутренний творческий, сай беспокойство дене обладатлат".*

Шкенжын чыла выступленийыштыже, п а ш а з е, техник да партийный руководитель-шамыч дене беседоватлымаштыже Сергей Миронович кадр-шамычым идейно-политически воспитатлыме задача - шамычын хозяйственный план-шамычым шуктымаш верч кучедалме задача-шамыч дене кылдалтмыштым нойыде напоминатлен.

Миронычын воспитатлыме ленинградский пашазе-шамыч калыкын тушманже ваштареш чарныде кучедалыныт. „Промпартий" гыч улшо вредитель-шамычын шайкыже советский тракторостроенийым кӱрлаш тӧчен. Но пашазе-шамыч на-чеку улыт ыле.

Киров чванствым да вуйым кугуэш ужмашым ненавидитлен, болтун ден бахвал-шамычым чаманыде бичеватлен, приниматлыме решений-шамычым шуктымашым проверитлымаште сайын эскерен. Массын йӱкшым колышташ тудо туныктен. Пашазе ден инженер-шамычын сигналыштлан, газетлаште лийше нунын статьяштлан да заметкыштлан, нунын предложенийыштлан тудо кеч кунамат чутко, первый откликатлен. Эн сай талантливый енг - шамыч Киров дек тыршеныт. Тудо нунылан кеч кунамат полша, советым пуа, мыслым шочыкта, тидым нуно палены.

Сергей Мироновичын вуйлатымыже дене ыштыме ий-шамыч кажне пашаенглан моткоч чапле школа ыле.

Киров ик минутланат мондаш огыл манын туныктен, что марксизм-ленинизм—тиде тушман-шамычым сенгашлан шемер-шамычым туныктышо икте гына наука. Киров тыге туныктен: революционный классовый бдительность—тиде подлинный большевикын ойыраш лийдыме качествыже. Кировын руководитлымыже дене ленинградский организацийыште преступный троцкистско-зиновьевский оппозицийым разоблачитлыме да шалатыме, правый оппортунизмын носительже-шамычым разоблачитлыме да шалатыме. Ленинградский партийный организаций, партийный ден советский кадр-шамыч кажне кечын партийын пашажлан да тудын вождьшо Сталин йолташлан беззаветно преданный улмо духеш воспитыватлалтыныт.

„Тиде гигантын фигуржым, могай Сталин улеш,—ойлен Сергей Миронович,—представитлаш нелэ. **Пытартыш ийлаште, Ленин деч посна пашам ышташ тӱҥгалме жап гыч, мемнан пашаште ик поворотымат, мемнан политикыште мыняр гынат кугу ик тӱҥгалмашымат, лозунгымат, направленийымат ме огына пале, кудын автторжо Сталин огыл, а весе улеш. Пӱтынь основной паша—тидым партий палышаш—Сталин йолташын указанийже почеш, инициативыже почеш да тудын руководитлымыже дене эртаралтеш".****

Кировын воспитатлыме кадрже-шамыч—шуко тӱжем партийный, хозяйственный, научный да советский пашаенг-шамыч кызыт Ленинградыште велэ огыл, но пӱтынь советский эл мучко ыштат.

Кировын онченкуштымо талантливый шуко енг-ша-

С. М. Киров паша ыштымыж годым.

мыч Жданов йолташын руководитлымыже дене кугу ошкылым ончыко ыштеныт.

Кировский питомец-шамыч лӱдде да ӱшанлын, большевистски пашам ыштат. Великий Сталинын славный соратникше Андрей Александрович Ждановын руководитлымыже дене ленинградский шемер-шамыч, мемнан родинан чыла шемерже-шамыч ден пырля, Сергей Миронович Кировлан социализм пашаште, ончыко коммунизмыш сенген каймаште величественный памятникым воздвигатлат.

Я. Капустин,

Ленинград ола, ВКП(б) Кировский РК секретарь.

* С. М. Киров, Статьи и речи 1934, Партиздат, 1934 ий.

**С. М. Киров, Статьи и речи 1934, Партиздат, 1934 ий.

С. М. КИРОВЫН МУЗЕЙЫШТЫЖЕ

Ик ий ожно, Великий Октябрьский социалистический революцийын 21-ше идалыкше кечылаште Ленинградыште С. М. Кировын музейжым почмо.

Музей улмо зданий мемнан элын шемерже-шамычлан кумдан палыме. 1917 ийын тыште большевистский партийын штабше лийын. Российышке пӧртылшӧ В. И. Ленин Финляндский вокзал гыч тышке, тиде зданийышке, толын. Музейын ик комнатше балконыш луктеш, тиде комнатын омсаштыже мраморный онга кеча, тушан возымо: „1917 ийыште тиде балкон гыч мировой пролетариатын гениальный вождьшо В. И. Ленин социалистический революций верч кучедалме программа дене пашазе масса ончылно выступатлен".

14 залышке революцийын пламенный трибунжын, пролетарский вождьын, партийын да пӱтынь калыкын любимецшын С. М. Кировын героический илышыжым ончыктышо моткоч шуко документ, фотографий, карта, диаграмма, живописьын произведенийже, скульптура да графика-шамычым погымо.

Музейын первый залжым самырык большевикын тудо периодшылан посвятитлыме, кунам Сергей Миронович ончыч подпольный кружокын агитаторжо лийын выступатла, а вараже 1905 ийын Томскыште вооруженный демонстрацийын организаторжо лиеш. Тиде залын витринышкыже погымо, Марксын, Энгельсын, Ленинын книгаже-шамыч теве мом ончыктат: Сергей Миронович але эше самырык улмыжо годымак марксизм-ленинизм наукым серьезно да келгын шонен изучатлен.

Музейын ик залешыже чумырымо поян документальный материал Кировын 1919 ийын Астраханьым героически аралымаште чапле организатор да мужественный руководитель улмо образшым почеш.

Азербайджаныште Сергей Мироновичын деятельностьшым, ленинско-сталинский национальный политикым шуктышаш верч, элын империалистический война дене да интервент-шамыч дене шаланыше нефтяной базыжым восстановитлышаш верч, Закавказьеште кугу улшо партийный организацийын рядше-шамычым пенгыдемдышаш верч тудын кучедалмашыжым ончыктышо материал-шамыч моткоч кугу интересым представлятлат.

Троцкистско-бухаринский двурушник-шамыч ваштареш Киров йолташын чаманыде кучедалмыжлан да тыгак ленинградский партийный организацийым партийын сталинский Центральный Комитетшылан преданный улмо духеш воспитатлымаште тудын нойыде пашам ыштымыжлан посвятитлыме документ-шамыч исключительно тӱрыс представитлыме улыт.

11-ше залын витринаштыже Киров йолташын Ленинград ден тиде областьысе шемер-шамычлан возымо Великий Октябрьский революцийын 17-ше идалыкше кечын пытартыш приветствийжым ончыктымо. Колымешкыже возымо тиде приветствийыштыже Сергей Миронович шемер-шамычым партий йыр да тудын вождьшо Сталин йолташ йыр чакырак сплотитлалташ ӱжын. Музейыште ончыктымо шӱдӧ дене моло документ-шамыч тыгак Кировын великий Сталиным шокшын йӧратымыже нерген ойлат.

Музейын залже-шамыч чарныде у материал-шамыч дене темалтыт. Шукерте огыл, например, Астраханский крайысе временный военно-революционный комитетын первый обращенийжым выставитлыме, тушто председательын—С. М. Кировын подписьше уло.

С. М. Кировын музейже экскурсант-шамычын шуко пеш интересный отзывыштым арала; нине отзывлаште экскурсант-шамыч погымо материал-шамыч великий Сталинын лишыл соратникше да йолташыжын волгыдо образшым, мондыдымо Сергей Мироновичын, кудын нерген шарнымаш „социализмын торжествожо верч, пашазе классын тушманже-шамычым йӧршешлан куклышаш верч умбакыжат кучедалмашке миллион дене пролетарий-шамычым да чыла шемер-шамычым вдохновлятлаш тӱҥгалеш" (С. М. Кировым злодейски пуштмылан лийын партий ЦК-н обращенийже гыч), тудын образшым сайын сӱретлат манын таум ыштат.

И. Верховцев.

Ленинград.

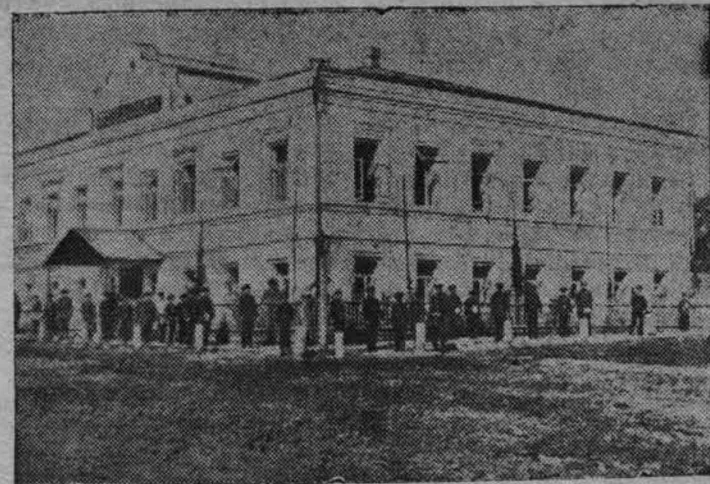

Уржум оласе училище. Тыште 1897—1901 ийлаште С. Костриков туненын.

МОНДАЛТДЫМЕ ОБРАЗ

(С. М. Киров нерген шарнымаш гыч)

ЗНАМЯ

1905 ий.

Изирак капан, плотна, ӧрш олмеш але пун гына, комдык шерме шем ӱпан, тӱганыше студенческий тужуркым чийше, шем але канде тӱсан косоворотка—тевӗ тыгай тудо тунам улмаш; Сергей Костриков (партийный кличкыже—Киров) скромный рвезе ыле да келгын шонен моштымыж ден решимостьшо дене ӧрыктарен; тудо революций пашалан пеш чот преданный улмыж дене шкенжым вашке пагалыктен да йӧратыктен моштен.

Томскын уремлаже дене икмыняр шӱдӧ пашазе ден студент-шамыч йошкар знамям налын демонстрацийым вуйлатен каят. Киров знамям нумалше пелен—шкенжын лишыл йолташыже пашазе-печатник Иосиф Кононов пелен ошкылеш. Киров демонстрант-шамычын боевой знамяжым арала.

Главный уремыште колонным городовой ден казак-шамыч вашлийыныт. Залплан демонстрант - шамыч вашмутым залп дене пуэныт. Моткоч кугу кредалмаш тӱҥалын.

Знамям нумалше пушталтын. Боевой знамям тудо ломышкыжо тоен улмаш.

Зверь гай лийше казак-шамыч деч Киров пыкше гына утлен, тудын пальтожо шашке дене руалтын. Революционный знамя жандарм-шамычлан логал кертеш манын, тидын дене нигузеат тудо миритлен ок керт. Йӱдым полицейский патруль вошт Киров покойник-шамыч кийме верыш пура да колышо - шамыч коклаште пуштмо йолташыжым кычалеш. Тудын помыштыжо вӱр дене нӧрышӧ знамям муэш.

Вараже Томскын уремлаже дене демонстрант-шамыч Сергей Мироновичын утарыме знамяж дене икана велэ огыл коштыныт.

Калык трибун

1918 ийын тӱҥалтышыже.

Терский областьыште кавказский калык-шамычын с'езде эртен. Тиде с'езд областьын столицешыже—Владикавказеш погынен.

Президиумышто Сергей Миронович Киров. Кенета делегат-шамыч шумым, кычкырмашым, йӱкым колыт.

С'ездын заседатлыме зданий ончылно моткоч шуко калык погынен. Еҥ-шамыч кычкырат, мушкындышт дене солкалат. Шукыжын кидыштышт ямдылыме кинжал-шамыч чолгыжыт.

Крыльцо воктенак икмыняр повозка, тушто колышо чара осетин-шамыч кият. Чылаштынымат пылышыштым пӱчмӧ.

Кӧ осетин-шамычым мыскылен? Ингуш-шамыч!

С'ездын членже улшо ингуш-шамыч тӱшкашке чумыргеныт, нунылан ӱчым тӱлат манын вученыт.

Возмущений кушкеш. Вашке гына шучко паша—вӱран ӱчӧ, шӱшкыледымаш тӱҥалеш...

С. М. Киров „Красный треугольник" заводышто Ленсоветын пашаж нерген доклад дене выступатла (январь 1929 ий).

И вот Киров лектеш. Чыла вере шып.

— Тиде пышткойшо пашам кӧ ыштен?—йодеш Киров.—Ингуш-шамыч? Да, ингуш-шамыч.

Ингуш-шамыч аралалташ ямдылалтыныт.

— Да, ингуш-шамыч,—уэш пелешта Киров.—Но могай ингуш-шамыч? Нине калык с'ездын членже, трудовой калыкын представительже - шамыч мо, але тошто йӱлалан кӧра сокыр улшо, пошкудыжо ден изашолышко-шамычым пуштедаш тушманын колтымо вес ингуш-шамыч! Пусть народный совет чыландан палыме еҥлан, мланем, да калыкын представительже-шамычлан воеватлыше ингуш ден осетин-шамыч дек каяш, бойым чараш, фронтла гыч представитель-шамычым советыш кондаш да кӧ прав, кӧ виноват улмым лончылен налаш поручитла.

Делегат-шамыч ден пырля Киров ингуш ден осетин-шамычын окоплашкышт кая. Кидешыже ош шовычым кучен пуля - шамыч шӱшкымашке тудо кая.

Киров ингуш ден осетин-шамыч дек окоплашке пура. Тунамак делегат-шамычым сайленыт, да тудо нуным с'ездышке конден.

Тыге Сергей Миронович Киров горский племенам миритлен да революцийын тушманже ваштареш кучедалашлан нуным воодушевитлен.

Гражданский войнан фронтыштыжо

Пу дене ыштыме кум ящикым грузовикыште пулеметын треногыж дене ваш-ваш ушымо. Ящиклаште вич миллион теҥге. Тиде Кавказысе йошкар армийын „кӱртньӧ фондшо", оксам тушко намиен шуктыман.

Грузовик ий дене кая, Юлым вонча. Сер лишан ий кенета шелеш да машина пундашке вола.

Шелме пычкемыш верым ончен, еҥ-шамыч ӧрын шоҥгыт, нуно шкежат ий ӱмбак пыкше гына тӧрштен шуктеныт.

Тыге нелын шӱлен шып шогымо годым Сергей Мироновичын спокойный йӱкшӧ шоктен:

— Нӧлталына!

Ий шелме лишне ыштыме палатка вуктен Сергей Миронович шуко жап дежуритлен. Водолаз-шамыч ите почеш весе кычалыныт, но оксам оптымо ящик-шамыч огыт муалт...

Теве Юлын шем вӱдышкыжӧ ик еҥ вола. Скафандрын яндаже вошт спокойный решительный шинча ончат. Тиде Сергей Миронович армийлан моткоч чот кӱлшӧ оксам кычалаш вола.

Икмыняр кече эртымек гына ящик-шамычым муыныт. Оксам утюг дене шекланен тӧрлатеныт, а Сергей Миронович веселан воштылын да мурен.

* * *

Киров Дагестан гыч шифроватлыме донесенийым налын. Деникин Каспий гоч „Лилия" пароход дене генерал Гришин-Алмазовын секретный экспедицийжым колтен.

Киров Александровский портышко сеҥен пура, радиостанций дене овладеватла да Петровскыш, кушеч экспедицийым вучымо, телеграфироватла: „Лилийым" приниматлаш чыла ямде".

Йӱдым „Лилийым" Кировын вуйлатымыже дене йошкар моряк-шамыч вашлийыныт да абордаж дене налыныт.

Документ-шамыч да пленный-шамычым йодыштмаш тушманын планже нерген шуко шергакан сведенийым пуэн да тидым йошкар командований успех дене использоватлен.

* * *

Бой лийме жапыште Киров кеч кунамат первый рядыште лийын. Икана красноармеец-шамыч тудлан каласеныт:

— Киров йолташ, молан те эре ончылно чоҥештеда? Вет тендам пуштыт гын командир деч посна армий ок лий.

Сергей Миронович шыргыжалын спокойно ойлен:

—А командир эре почеш шӱдырна гын, могай тудо командир?

* * *

Владикавказ лишне бой каен. Наблюдательный пост гыч Киров ужын: атакыш керылтше йошкар часть-шамыч чактаралтыт.

— Чакнаш огыл! —Киров приказым пуэн да кок разведчик ден пырля замешательство лиймашке тарванен.

Теве тушманын пуляже Кировын имныжым сусыртен. Имне йӧрлын, ты годым тудын йолжым чот сусыртен, но пеш чот корштымо ӱмбачат тудо передовой линиеш кодын.

3—4 час гыч, белый-шамычым чактарен, мемнан часть-шамыч Владикавказыш пуреныт.

* * *

Шокшо, боевой кечылаште С. М. Киров Ленин лӱмеш астраханский заводыш толын. Тудо шуко жап цехлаште коштын да пашазе-шамыч дене беседоватлен. Теве тудо илалше котельщик дек миен да кузе паша каймым йодын. Пашазе каласен, что тудо тӱрыс сутка пашам ышта, пеш чот ноен, но пашам кудалтен каймыже ок шу.

— Изиш каналте, йолташ, а мый тыйын олмешет ыштем.

Тудо кидышкыже пневматический машиным налын да кок час наре ыштен.

„Мемнан Мироныч"

„Мемнан Мироныч",—тыге ленинградский пашазе-шамыч Сергей Мироновичым Кировым йӧратен маныныт.

Ленинградын тошто пашазыже - шамыч Сталин йолташлан шкенышт письмаште возеныт: „Киров пашаште йӱлен да шкенжын тулжо дене молымат ылыжтен. Пашазе собранийыш толеш гына—мемнан Мироновичын коймыжо гына кумылым нӧлтен, да ме тудын дене тулышко да вӱдышкӧ каяш ямде улына ыле".

* * *

... 1926 ийын тӱҥалтышыже. Партий ЦК, Сталин йолташ Сергей Мироновичым Молотов, Ворошилов, Калинин, Андреев да моло йолташ-шамыч ден пырля Ленинградыш шакше зиновьевский предатель-шамычым шалаташлан колтат. Киров йӱдшӧ-кечыже заводлаште да фабриклаште эртарен. Тудым шуко фабрика ден завод-шамычын цехлаштышт да утларакшым „Красный путиловец" заводышто ужаш лиеш ыле. Киров йыр партийын преданный эргыже-шамыч чумыргеныт. Тудын руководитлымыже дене ленинградский большевик-шамыч изменник-шамычым кӱчык жапыште шалатеныт да поктен колтеныт.

Тудо кечылам шарнен, ленинградский пашазе-шамыч тудын моткоч кугу воляжлан, зиновьевский шамычын вашке сеҥымашлан ӱшаныжлан поражатлалтыныт.

Киров пашазе-шамычлан ойлен:

„Ме тиде шакше тӱшкалан хребетшым кӱрлынна. Ме виян улына садлан, вет мемнан дене Сталин руководитла".

* * *

Киров шуко пален. Тудо пашан чыла детальыжке пураш йӧратен. Тудо у стройкылаште штукатур-шамыч дене просто беседоватла, мраморный крошкын молан сай улмыжым йодыштеш. Пеш сложный машина-шамычым погымаште конструктор-шамычым колыштеш, мастер ден пашазе-шамыч дене беседоватла.

1929 ийыште Киров краснопутиловец-шамыч ончылно задачым шынден—32 тӱжем тракторный программым освоитлаш.

* * *

Ленинградский пашазе ден инженер-шамыч Кировын трудоспособностьшылан ӧрыныт. „Кунам тудо малаже?"—йодыныт нуно.

Дубровский электростанцийым испытатлыме годым Киров кажне пел час гыч телефон дене звонитлен да йодын:

— Ну, кузе оборот-шамыч? Могай нагрузка?

— Тыге, тыге.. Ну, мланем иктаж пел час гыч звонитлыза... Да, да малаш ом тӱҥал.

* * *

1929 ийын 29 декабрь. Хибиныште полярный йӱд. Лум тӱргыктыман корно дене грузовик нушкеш. Поран. Корно уке... Машина каймыжым чарна. Кайшешамыч 21 километрым то йолын, то имне дене каят. Изи пӧртыштӧ карта воктене совещаний.

Киров каласен:—Тышан олам строитлаш тӱҥалына.

ВКП(б) XVII с'ездыште Сергей Миронович ойлен:

„Мо тенгече йӧршеш пожалташ лиймыла койын гын, кушко, манме семын, „Макар презе - шамычым поктен огыл", кушко кугыжан жапыште еҥ-шамычым ссылкыш гына колтылыныт—кызыт тушто большевик-шамычын воляже дене, природный поянлык (апатит, кӱртньӧ, молибден, слюда, торий, титан да моло) негызеш, полутундрышто, кушко ты марте айдеме йол тошкалын огыл, заполярный кругын у, писын кушшо индустриальный центржым создатлыме".

Уржум олаште Самарцевмытын мочаже. Тыште С. М. Костриков шке ыштыме гектографеш прокламацийым печатлен.

97

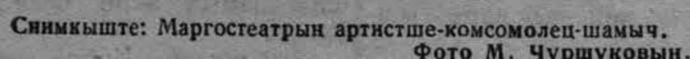

Снимкыште: Маргостеатрын артистше-комсомолец-шамыч.
Фото М. Чуршуковын.

ОБОРОННЫЙ ПАШАМ ВИЯҤДЫМЕ

ВКП(б) XVIII с'езд деч вара „У Кой-сола“ колхозысо первичный комсомольский организаций массовый оборонный пашам ятыр виянден. Комсомолец-шамыч оборонный пашаште активно участвоватлат. Комсомолец Бердников осоавиахим организацийым вуйлата. Чылажке осоавиахим организацийыште 25 член уло. Осоавиахим организаций план почеш собранийым эртара. Собранийлаште ВКП(б) XVIII с'ездыште Ворошилов йолташын речьшым, Верховный Совет IV внеочередной Сессийыште ыштыме всеобщий воинский обязанность нерген Ворошилов йолташын докладшым обсуждатлыме. Осоавиахим член-шамычлан военный шинчымашым пуышаш верч оборонный кружок-шамычым йол ӱмбак шогалтыме. Октябрь пайрем вашеш ПВХО дене 20, ГСО дене 18, ВС дене 5 значкист-шамычым ямдылыме.

А. Бердников.

Голубкина йолташ пашам сайын ышта

Арын глухо-немой школышто 63 йоча тунемеш. Нунын кокла гыч 30 йочаже пионерский ийготан улыт, чылаштымат пионерыш пуртымо. Пионерский отрядын вожатыйже комсомолка Александра Голубкина йолташ нуным сайын воспитыватла. Ӱчкыдын пионерский сборым эртара. Тунеммаште соцсоревнованийым шарыме. Арнялан кок гана „Пионерская правда“ газета гыч пионер илыш нерген да моло тема денат умылтарымашым эртара.

А. В. Тимоев.

Патриотизм чувство

Советский молодежь патриотизм чувство дене ила. Самырык рвезе ден ӱдыр-шамыч эл аралашлан кече еҥа ямдылалтыт. Теве Коклала неполный средний школа (Шернур район) пелен молодежь осоавиахим организацийым создатлыш. Организацийышке 30 еҥ возалтын. Вуйлатышылан Семенов йолташым сайлыме. Осоавиахим организаций первый кече гычак оборонный пашам вияҥдышаш верч пижын.

П. Богданов.

Комсомольский организацийын сай примерже

1939-40 ийысе чодра ямдылыме планым срокышто темышаш верч кучедалмаште „Правда“ колхозысо (Морко район) комсомольский организаций сай примерым ончыкта. Комсомолец Александров Алексей кече еда чодрам 8 кубометрым утла руа. Нормым 200 процентлан тема.

Тыгак моло комсомолец-шамычат чодра ямдылыме пашам йӧратен ыштат. А. Яковлев, А. Ильин кечаш нормым эреак 200 процент марте темен шогат.

Н. Иртышев.

Связистлан 28 еҥым туныктен лукмо

Тиде кечылаште Йошкар-Ола связь контора связист-шамыч ямдылыме кок ияш Всесоюзный заочный курс гоч 28 еҥым туныктен луктын. Нунын кокла гыч 3 еҥ „отлично“ отметка дене, 10 еҥ „хорошо“ отметка дене тунем лектыныт.

Иванов.

ИНОСТРАННЫЙ ТЕЛЕГРАММА-ШАМЫЧ

Турецкий ден Болгарский печать финляндский военщинын наглый провокацийже нерген

Анкара. „Улус“ газета Цюрих гыч телеграммым помещатлен, тушто тыге ойлалтеш: финляндский часть-шамыч ик артиллерийский учений годым лӱйкалаш тӱҥалыныт.

София. Чыла болгарский газета-шамыч финляндский военщинын наглый провокационный действийже-шамыч нерген увертарымашым публиковатлат.

Газета-шамыч финляндский артиллерий советский территорийым лӱйкален манын, утверждатлат. „Дага“ газета тыге воза: финский калык шке правительствыжлан элым пытышаш корно дене наҥгаяш огеш пу.

Финляндский военщинын у провокацийже-шамыч

Ленинград, 28 ноябрь (ТАСС). Ленинградский округ штабын увертарымыже почеш, 28 ноябрьыште 17 шагатыште Рыбачий ден Средний полуостров-шамыч кокласе перешейка районышто 5 еҥан финский солдат-шамыч група, граница воктен эртен кайше мемнан отрядым ужын, тудым руалтен налаш тӧчен, лӱйкален. Мемнан наряд чакнен каяш тӱҥалын. Мемнан могыр гыч мийше группын действийже дене финн-шамычым шке территорийышкышт налын кудалтыме ыле. Преследоватлыме годым 3 солдатым пленыш налме. Моло-шамычше шке территорийышкышт умбак каеныт. Мемнан могыр гыч йомдарымаш уке. Пленный-шамыч деч 2 винтовкым, 1 револьверым, 2 биноклым, патрон-шамычым, ракетницым поген налме.

Ленинград, 28 ноябрь (ТАСС). Ленинградский округ штабын увертарымыже почеш, 28 ноябрьыште Видлицкий районышто Кяснясельктя вел гыч финн-шамыч кок гана орудий дене лӱеныт. Снаряд-шамыч мемнан территорийыш, 367 № ан погранзнак деч 500 метрлан востокыштырак (Колатсельга деч 7 километрлан западыштырак) пудештыныт. Тидын почеш финн-шамыч пехотын кугу огыл группышт тиде знак районыштак границым вончаш тӧченыт, но мемнан могыр гыч ружейно-пулеметный лӱйкалымашым вашлийме к, мӧҥгеш шке территорийышкышт мӱндыркӧ чакнен каеныт.

Конгресс исполкомын решенийже

Берлин, 28 ноябрь (ТАСС). Германский информационный бюро Аллахабада (Индия) гыч увертарымаш-шамычлан ссылалтлалтын, тыге увертара: Индийский Национальный конгрессын исполкомжо Английын Индия шотышто шкенжын позицийжым вашталтымешкыже, британский политика ден британский военный тыршымаш-шамычым поддерживатлен шогымаш деч воздержатлалташ решенийым луктын.

КИНО

„ВЕЛИКИЙ ГРАЖДАНИН“

„Великий гражданин“ фильмын экраныш лекмыжлан талукат пелэ эртен. 1924—1925 ийлаште партийын троцкист ден зиновьевец-шамыч ваштареш кучедалмыжым ончыктышо тиде фильмым зритель-шамыч шарнат. Кызыт тиде фильмын кокымшо серийжым ямдылыме; тудо 1934 ийыште лийше событий-шамычлан посвятитлыме, кунам троцкистско-зиновьевский бандит-шамыч, подпольеш каен, эн осал преступлений ончылнат шогалде, иностранный разведкын заданийже почеш диверсионный ден террористический акт-шамычым ыштылаш тӱҥалыныт.

Фильмын геройжо-шамыч—Ленин—Сталин партийын пеш преданный эргыже, кристально-яндар большевик Петр Шахов; „Каналстройын“ начальникше Колесников; завод директорлан выдвигатлыме тудын ватыже комсомолка Надя; чыла шкенышт воям, чыла шкенышт вийым да шонымыштым социалистический стройкылан пуышо пашазе ден пашазе ӱдрамаш-шамыч. Нуно рационализаторский предложений-шамычым пуэдат, строитлаш план дене наметлыме срокым кӱчыкемдат, нуно шкенышт родинан, партийын, калыкын интересышт дене илат.

Нине мужественный еҥ-шамыч ваштареш Пятаков, Карташев, Земцов, Боровский да моло бандит-шамычын троцкистско-зиновьевский шайкыжын ядан умдыжо виктаралтын. Нуно Шаховым ненавидитлат, пашазе классын успехше-шамыч нуным моткоч чот сырыктата, осал планыштым шуктымаште нунылан мешатлыше кеч момат мланде ӱмбач тул дене да вӱр дене ӱштылаш нуно шонат.

Нине план-шамыч кӱрлалтыт, советский разведка калыкын тушманже-шамычым разоблачатла.

Шаховым мондаш лийдыме образшым, С. М. Киров дене кылдалтше образым артист Н. Боголюбов создаватлен. Тудын кажне мутшо, кажне жестше да поступокшо, тудын чыла поведенийже пеш келге чын дене темалтын. Тиде айдеме тудын дене вашлийше еҥ-шамычым волноватлыше изи паша-шамычым важный государственный паша дене сочетатлен мошта. Тудо шолдыра строительствын детальышкыже вникатла, ты годымак самырык пашазе ӱдрамашын душевный жалобыжым колышташлан жапым муэш. Моткоч кугу йӱр годым тудо диверсионный акт лиймашке „Каналстройыш“ кудалеш, но ранитлалтше пашазе ӱдрамашым наҥгаяшлан машинажым пуа, а шкеже йолын кая. Тудын чыла шонымашыже, тыршымашыже калыкын благожелан виктарыме улыт.

Садлан Шахов дек чыланат шкенышт куанымашым, я иктаж молан ойгырымыштым каласаш толыт. Садланак тудын открытый чурийжым, тудын куанымашан моткоч чот воштылмашыжым, пӱсӧ шуткыжым, волям ончыктышо мутшым чыланат йӧратат. Ленин—Сталин партийын воспитатлыме тыгай чудесный, куандарыше еҥым йӧратыде ок лий. Экраныш ончет да шонет: Шахов гай тыгай айдеме дене нимогай нелылыкат лӱдмашан огыл!

Шаховым колоткаште ужмек чурий ойганыш савырна, логар пундашке комыла толеш, мушкындо чумыртaлтеш. Почетный караулышто улшо красноармеец, краснофлотец, летчик, танкист, шонго колхозник шып шогат.

Шахов тедла уке. Тудын йонгалтше воштылмашыже курмешлан пытен, тудын поро, раш волгыдо шинчажын тулжо курымешлан йӧрен. Но тудо прекрасный наследствым коден. Калык кокла гыч лекше да калыклан служитлаш ямде улшо тудын воспитатлыме еҥже-шамыч большевик-шамыч партийын туныктымыжо почеш тудын пашажым ончыкыжат настойчиво, честно да нойыде ышташ тӱҥалыт. Тиде чапле фильмым ончышо зрительын тыгай чувство шочеш.

Большевик Шахов ила! Тудо еҥ-шамычыште—социалистический пашам ыштыше энтузиаст-шамычыште, сталинский эпохын великий пашаштыже ила. А калыкын тушманже-шамыч, кеч кузе маскироватлалтыт гынат, кеч кузе чояланат гынат, разоблачатлалтыт да пытаралтыт. Зрительлан большевистский партий дек йӧратымашын шокшо чувствыжым да тудын тушманже-шамыч дек ненавидитлымашым воспитатлыше „Великий гражданин“ фильм теве молан туныкта.

Режиссер орденоносец Ф. Эрмлерын шындыме „Великий гражданин“ советский кинематографийын шӧртньӧ фондышкыжо моткоч чапле вклад. Тиде фильмым советский зритель кӱкшын акла, тидыже садланат, вет Шаховышто тудо мондаш лийдыме Сергей Миронович Кировын шергакан чертаже-шамычым муэш.

Н. Костин.

Отв. редактор— К. А. ЛЕНЕКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.